

Kaçkar Dağları'nda Alternatif Bir Turizm Aktivitesi: Heliski (Dağ Kayağı)

Mehmet ZAMAN (*)

Salih BİRİNCİ (**)

Özet: Kaçkar Dağları ve çevresinde uygun alanların varlığına rağmen konaklama ve mekanik tesislerin olmayışı gibi nedenlerden dolayı, bilinen bir kış turizminden bahsetmek mümkün değildir. Bu bağlamda Kaçkar Dağları'nda sadece heliski olarak adlandırılan ve helikopterle sarp ve yüksek alanlara ulaşarak dağ kayağı yapılmaktadır.

Dünyanın en heyecan verici aktivitelerinden biri olarak gösterilen heliski; kayakçuları, helikopter ile yüksek tepelere bırakıp, aşağılara doğru kaymalarını sağlayan bir spor türüdür. Ülkemizde 2003 yılından itibaren özellikle; İsviçre, Fransa, Almanya, İtalya, Avusturya, İngiltere, İspanya, Rusya, İsveç, Norveç, Finlandiya ve ABD gibi ülkelerden gelen heliski tutkunu zengin turistlerin talepleri üzerine Kaçkar Dağları'nda, 2009 yılında ise daha az olmakla birlikte İkizdere ve Uzungöl'de de yapılmaya başlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaçkar Dağları, Heliski, İkizdere, Alternatif Turizm.

An Alternative Touristic Activity on The Kackar Mountains: Heliski

Abstract: Although there are suitable places on and around the Kaçkar Mountains, there is not a known version of winter tourism in these areas on account of the lack of residential and mechanic institutions. That is why it is heliski, mountain skiing with the help of a helicopter that is the only available winter sports activity on the Kaçkar Mountains.

Regarded as one of the most adventurous activities of the world, heliski is a sports activity that enables the skiers to land on high hills with the help of a helicopter and ski down ward. Heliski has been carried out in our country since 2003 on the Kaçkar Mountains, and, with a less density, in İkizdere and Uzungöl since the beginning of 2009, in accordance with the demands of the tourists from such countries as Switzerland, France, Germany, Italy, Austria, Great Britain, Spain, Russia, Sweden, Norway, Finland and the United States.

Key Words: Kaçkar Mountains, Heliski, İkizdere, Alternative Tourism.

*) Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Coğrafya ABD.
(e-posta: mzaman@atauni.edu.tr)

***) Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya ABD.
(e-posta: sbirinci@atauni.edu.tr)

I. Giriş

Heliski, sporcu ve kayakçıların helikopterle zirvelere ve yükseklerle çıkarılarak gerçekleştirilen dağ kayağıdır. Başka bir anlatımla; heliski, uzman rehberler eşliğinde profesyonel kayakçılar tarafından kar kalınlığının çok yüksek olduğu zirvelerde yapılan bir adrenalin sporudur. Tutku, adrenalin, maceraperestlik heliski sporunu en iyi tarif edebilecek kelimeler olarak kabul edilmektedir. Halen dünyanın en tehlikeli ve elit sporlarından biri olarak görülmektedir. Heliski; kayakla ilgili hiçbir altyapısı olmayan yerlerde kayak yapmak için, kayakçıların konakladıkları yerlerden helikopterle alınıp, kayak yapılacak yüksek zirvelere bırakılması ve ardından da kayakçıların kayarak indikleri yerlerden helikopterle tekrar alınarak, konaklama yerlerine geri götürülmeleri ile gerçekleştirilmektedir. Bu sporun en önemli özelliği, kayak merkezinden ve kayak pistinden uzakta, yüksek dağlık alanlarda, tabiatla iç içe, bol karın üstünde yapılmasıdır (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Türkiye’de heliski ilk kez Kaçkar Dağları’nda gerçekleştirilmiştir. Bu dağlar, heliski için oldukça elverişli şartlara sahiptir.

Kayakçıların helikopterle dağların zirvelerine çıkarılıp oradan sarp yamaçlar ve yüksek eğimli yerlerden aşağılara doğru kaydıkları bir spor türü olan heliski, 2009 yılı itibarıyla dünyanın sınırlı yerlerinde yapılmaktaydı. Başka bir anlatımla, dünyada *Kanada, Alaska, Kafkaslar, Yeni Zelanda ve Himalayalar*’dan sonra ülkemizde ilk kez *Kaçkar Dağları*’nda yapılmaya başlandı.

Kaçkarlarda ve dolayısıyla da Türkiye’de heliski sporu, günümüzde bu organizasyonu düzenleyen firmalardan birinin (Turkey Helisky) girişimleri ile başlamıştır. Firma yetkilileri, Kafkaslarda gerçekleştirilen bir kayak organizasyonundan dönerken, Kaçkarların da bu spor için uygun olabileceğini düşünmüşlerdir. Bu amaçla aynı firma yetkilileri daha sonra kiraladıkları uçakla, havadan Kaçkar Dağları’nı gözetleyip, yakından incelemeleri ile uygunluğunu tespit edip, heliskinin bu dağlarda gerçekleştirilebilmesi için karar vermiş ve bu yönde girişimlere başlamışlardır. İlk kez 2003 - 2004 kış sezonunda yapılan denemeler ve tanıtımlardan sonra, heliski organizasyonlarının planlı olarak düzenlenmesine başlanılmıştır. Bu bağlamda da, Kaçkarlarda 2005-2009 döneminde, Turkey Helisky firması tarafından gerçekleştirilen heliski organizasyonu, 2009 yılında Ayder Turizm Şirketi ile birlikte düzenlenmiştir.

Kaçkarlarda, düzenlendiği ilk yıllardan itibaren heliski turlarına başta; İsviçre, Fransa ve Almanya olmak üzere İngiltere, İspanya, Avusturya, Rusya, İtalya, Kuzey Avrupa ülkeleri (Norveç, İsveç, Finlandiya) ile daha az sayıda ABD ve Avustralya gibi ülkelere gelen yabancı turistler katılmaktadır. Ülkemizden ise, son iki yılda çok az sayıda sporcunun katılımı söz konusu olmuştur.

Heliski, ülkemizde henüz pek fazla bilinmeyen bir spor dalı olarak dikkat çekmektedir. Türkiye'de bu spor, Kaçkar Dağları'nın Rize sınırları içinde kalan Çamlıhemşin ve 2009 yılı itibarıyla de *İkizdere vadisi* ve *Trabzon Uzungöl*'de gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de bu sporun yapıldığı ilk yer olan Kaçkar Dağları'nın Rize'nin Çamlıhemşin ilçesinde kalan bölümü, Ayder Yaylası'ndaki konaklama imkânı nedeniyle heliski tutkunlarının giderek yoğun ilgisini çekmektedir (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2. Heliski tutkunlarına konaklama imkânı sunan Ayder Yaylası.

Ayder Yaylası'nda konaklayan kayakçılar, helikopterle Kaçkar Dağları'nın sarp eteklerine indirilerek, buradan Kavran, Ceymakçur ve Avucur (Avusor) vadilerinde ve çok dik yamaçlardan yayla meskenlerinin bulunduğu yerlere kadar serbest stilde, belirli bir parkur olmaksızın iniş yapmaktadırlar. İkizdere yöresinde heliski yapılan alanları ise çoğunlukla Anzer, Demirdağ ve Ovit yaylaları oluşturur. Uzungöl ve çevresindeki dağlık sahalara ise diğer önemli heliski alanlarıdır.

Ayder Yaylası'nı merkez seçen heliski tutkunları, Kaçkar Dağları'nın 3600 metre yüksekliğe kadar olan bölgelerinde yüksek kar örtüsü üzerinde kayak yapmanın heyecanını yaşamaktadırlar. Bu bağlamda da kayakçılar, dünya çapında tecrübeye sahip Fransız, İtalyan ve İsviçreli dağ rehberleri ve pilotları eşliğinde, özel donanımlı helikopterlerle Ayder Yaylası'ndan sabah erken saatlerde alınarak Kaçkar Dağları'nda, daha önceden belirlenen karla kaplı zirvelere ve dik yamaçlara bırakılmaktadır. Kaçkarlarda, zirvelerden hızla kayarak 2000 rakımındaki vadilere inen kayakçılar, tekrar helikopterle dağların zirvelerine bırakılıp, buralardan aşağıya doğru kaymaktadırlar (Fotoğraf 3).

Helikopterler her seferinde sporcuları başka zirvelere taşımaktadır. Kayakçılar bu alanlarda tabiatla iç içe, doğal ortamda yaklaşık 3 metre kalınlığındaki kar örtüsü üzerinde gün boyunca kayak yaptıktan sonra, akşam saatlerinde tekrar helikopterle konaklama te-

Fotoğraf 3. Kayarak vadilere inen kayakçılar, helikopterlerle tekrar zirvelere taşınmaktadır.

sislerinin bulunduğu Ayder Yaylası'na taşınmaktadır. Aynı durum İkizdere ve Uzungöl'de konaklayan kayakçılar için de söz konusudur.

Ayder, İkizdere ve Uzungöl çevresinde, ocak-nisan arasında yaklaşık 3 ay boyunca devam eden bu organizasyonlarda, her seviyeden insanın kayak yapabileceği pistler mevcuttur. Heliski yapanların arasında çok profesyonel olan sporcuların ve ilk defa deneyeceklerin yanı sıra yaşları ortalama 60-70 arasında olanların da bu turlara katıldığına rastlanılmaktadır. Böylece heliski, sadece gençlere hitap eden bir spor dalı değil, aynı zamanda her yaşta kayakçı tarafından yapılan bir etkinlik olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte daha ziyade profesyonel kayakçıların iştirak ettiği bir spor dalı olarak dikkat çekmektedir. Özellikle yabancı turistlerin yoğun ilgisini çeken heliksi sporunda, kimsenin ayak basmadığı, daha çok ağaçların ve evlerin olmadığı تنها bölgeler tercih edilmektedir (Fotoğraf 4). Bu bağlamda da Kaçkar Dağları, dünyada heliskinin yapıldığı en güzel bölgelerden biri olarak değerlendirilmektedir.

2003-2004 kış sezonunda 15 kişi ve 1 helikopter ile yapılmış olan heliski, 2009 yılında 4 helikopter ve 550 kişiye varan yabancı turistin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bunların da 400'üne Ayder'de, 150'sine ise İkizdere'de heliski yaptırılmıştır Ayder'de haftada ortalama 30, İkizdere'de ise 15 kişi heliski turlarına katılmıştır. Belirlenen güzergâhlar üzerinde ekip şefi beraberinde bir hafta süresince heliski yapan turistler, ülkelerine döndükten sonra, onların yerini yeni bir grup almaktadır.

Bu organizasyonlarda biri İkizdere'de, üçü ise Ayder'de olmak üzere 4 helikopter kullanılmıştır. Özel olarak hafifletilmiş, üzerinde vinci ve kayak taşıma çantası bulunan helikopterler, İsviçre'de yıllarca bu işi yapmış pilotlar tarafından kullanılmaktadır. Mutlaka bir rehberin de yer aldığı helikopterlerin en büyüğü 6 kişilik olup, genelde 4 ya da 5 kişilik olarak tasarlanmışlardır.

Heliski sporunun büyük bütçeler gerektirmesi, bu sporun belli bir müşteri profiline oluşmasına neden olmaktadır. Bütçenin büyük bir kısmını ise, helikopter giderleri oluşturmaktadır. Heliski, aynı zamanda dünyanın en pahalı ve tehlikeli sporları arasında yer almaktadır.

Fotoğraf 4. Heliski çoğunlukla orman sınırının üzerinde ve yerleşme alanlarından uzakta yapılmaktadır.

Kaçkarlardaki heliski turlarının ücretlendirilmesi iki şekilde yapılmaktadır. Bu uygulamaların birincisi, irtifa kaybına dayalı olan paket turlardır. Bu organizasyonda belirtilen irtifa kaybı, kayakçının helikopterden indiği nokta ile kaydığı ve helikopterin onu geri götürmek için alacağı nokta arasındaki yükseklik farkı olarak tanımlanmaktadır. Bu uygulama ile haftalık 20 bin metre garanti, 30 bin metre irtifa kaybı, paketin içerisine dâhil edilmektedir. Bu irtifa kaybının, 20 bin metrenin altında kalması durumunda ödenen ücretin bir kısmı kayakçılara iade edilmektedir. 30 bin metreye kadar başka bir ödeme yapılmamaktadır. Böylece bir günde bir müşteri 3 - 4 bin metre irtifa kaybı ile kayak yapabilme imkânına sahip olmaktadır. Başka bir ifadeyle heliski tutkunları, 1 haftada yaklaşık 30 kilometre heliski yaptıktan sonra ülkelerine dönmektedirler.

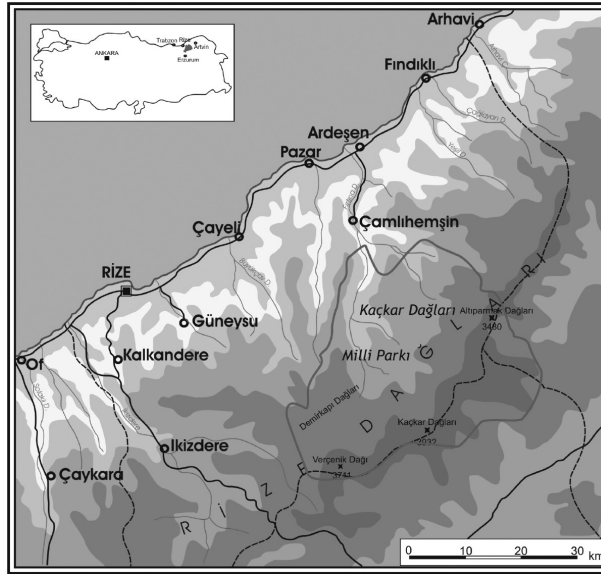
İkinci organizasyon ise saate bağlı olarak gerçekleştirilendir. Bu uygulamalarda kayakçı, her bir saat başına para ödemektedir. Bunun için de 8-10 saat helikopter kullanımının dâhil olduğu özel paketler uygulanmaktadır. Her iki uygulamada da haftalık maliyetler, yaklaşık 6000 ile 10000 Euro arasında değişmektedir. Bu ücretlere ulaşım dışındaki 1 hafta tam pansiyon konaklama ücreti de dâhildir. Böylece, yabancı müşterilerin Türkiye için ödediği fiyatlar haftalık paketler için 6 bin Euro'dan başlamaktadır.

II. Kaçkarlarda Heliski Yapılmasında Etkili Olan Coğrafi Faktörler

Heliskinin yapılabileceği yerlerin en önemli özelliklerinden birisi, belirli yüksekliğe sahip alanların, yani dağların mevcut olmasıdır. Önemli bir başka husus ise, iklim şartlarının, dolayısıyla da kar durumunun müsait olmasıdır. Konaklama imkânları, çevrenin doğal peyzajı, tanıtım olanakları ve ulaşım durumu gibi hususlar ise o bölgedeki heliski sporunun gelişmesinde etkili olan diğer unsurlardır.

Bu bağlamda, Karadeniz kıyısına paralel olarak uzanan Doğu Karadeniz Dağları'nın Rize Dağları kesimini oluşturan Üçdoruk (Verçenik), Göller (Hunut), Kaçkar ve Bulut-Altıparmak Dağları GB-KD yönünde devamlı bir şekilde uzanış göstermektedir (Şekil 1). Kıyıdan yaklaşık 45-50 km güneyde yer alan Kaçkar Dağı (3932 m), bu silsile üzerinde olduğu gibi, Doğu Karadeniz Dağları'nın da en yüksek noktasını oluşturmaktadır. Diğer önemli zirveler, Kaçkar Tepesi (3589 m) ve Verçenik Dağı'nda (3709 m) olduğu gibi

3500 m'nin üzerindedir. Bu dağlık kütlelerin yaklaşık 2500 m'den daha yüksek kesimleri son buzul döneminde (Würm) önemli ölçüde buzullaşmaya uğramıştır. Bundan ötürü, söz konusu dağların kuzeye bakan yamaçlarında, çoğunlukla glasyal sirkler, göller ve tekne vadiler bulunur (Erinç, 1945, s.34, 35). Yapılarını genel olarak granit, siyenit, granodiorit ve andezit gibi kayaların oluşturduğu bu dağlar, şiddetli akarsu ve buzul aşındırmasına uğramıştır. Bunun sonucunda da bin metreyi aşan derinlikte vadiler, sarp ve oldukça eğimli yamaç ve doruklar oluşmuştur. Böylece gerek dağların yapısı, gerekse de yüksek ve devam eden dağ silsileleri heliski için çok elverişlidir.

Şekil 1. Kaçkar Dağları'nın Konum Haritası.

Dağların yükseltilerinin fazla olması ve orman alanlarının bu dağlarda en fazla 2200 m yükseltiye kadar çıkmış olması da, heliskinin ormanın üst sınırından daha yüksek alanlarda yapılabilmesine olanak tanımaktadır. Öyle ki, Rize'nin Çamlıhemşin ilçesi Ayder Yaylası'nı merkez seçen heliski tutkunları, Kaçkar Dağları'nda 3600 metre yüksekliğe kadar olan bölgelerde kayak yapmanın heyecanını yaşamaktadır (Fotoğraf 4).

Kaçkar Dağları, farklı yüksekliklerde, çeşitli jeomorfolojik birimlere, zengin flora ve faunası olan ormanlara ve hırçın bir silüete sahip olması yanında av ve yaban hayatı özellikleriyle de hem kış turizmi, hem de buna bağlı sportif aktivitelerden biri olan heliski sevenlere olağanüstü çekici ve ilginç olanaklar sunmaktadır. Mavi ve beyazın muhteşem uyumu ve daha önce kimsenin ayak basmamış olduğu bölgelerde kaymanın verdiği heyecan, dünyanın dört bir yanından kayak tutkunlarını Kaçkar Dağları'na çekmektedir. Bu nedenle Kaçkar Dağları, çok güzel ve bozulmamış doğası ile heliski için ayrı bir önem taşımaktadır.

Heliski, uzman rehberler eşliğinde profesyonel kayakçılar tarafından kar kalınlığının çok yüksek olduğu zirvelerde yapılan bir adrenalin sporudur. Daha önceden de belirtildiği gibi, sporun en önemli özelliği, kayak merkezinden ve kayak pistinden uzakta, bakir dağlarda, tabiatla iç içe, yüksek kar örtüsü üstünde yapılmasıdır. Kaçkarların ve dolayısıyla da Doğu Karadeniz Dağları'nın belirtilen bu vasıflara sahip olması, tercih nedenleri arasında önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca kayak alanlarında, sadece iyi seviyede kayak yapanlar için değil, aynı zamanda orta seviyede kayanlar için de ideal parkurların olması, bu dağlarda heliskinin gelişmesine ve tercih edilmesinde etkili olan diğer bir özelliktir.

Kayak tutkunu yabancı turistlerin bu spor için Türkiye'yi ve dolayısıyla da Kaçkarları tercih etmelerinin nedenlerinden bir diğerini de, bu sporu daha önce hiç kaymadıkları bölgelerde yapma arzularını oluşturmaktadır. Nitekim heliski organizasyonları ülkemiz için sadece birkaç yıllık geçmişe sahiptir.

Kayak alanlarında ölçüm yapabilecek meteoroloji gözlem istasyonu yoktur. Ancak yapılan araştırma ve gözlemlere göre heliskinin yapıldığı zirveler, yamaçlar ve vadilerin bulunduğu alanlara, normal kış koşullarında 2-4 m, bazı yıllarda ise 4-6 m kalınlığında kar düşmektedir. Bu alanlara eylül başından itibaren kar yağışlarının düştüğü ve haziran başına kadar yerde kaldığı bilinmektedir. Ayrıca bu alanların yükseltisinin fazla olması, karın yapısını olumlu yönde etkilemekte ve kayak sporuna uygun toz kar halini almasına neden olmaktadır (Fotoğraf 5). Böylece, bir taraftan herhangi bir işlem yapılmadan kayak yapılabilen kar örtüsünün kalınlığı, kar yağışlı gün sayısı, karın yerde kalış süresi (İkizdere'de 141 gün, yükseklerde ise çok daha fazla) ve diğer taraftan da kayak için kar örtüsünün kristalize özelliğe sahip oluşu, heliski için önemli avantajlar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca heliskinin gerçekleştirildiği ocak-nisan devresindeki sıcaklık, nem, açık gün sayısı ve güneşlenme durumu gibi iklim elemanları da diğer önemli hususlardır.

Konaklamanın yapıldığı Ayder Yaylası'na ulaşımın kısa sürede ve kolay gerçekleşmesi, önemli bir başka avantaj olarak görülmektedir. Özellikle Avrupa'ya olan yakınlık, turistlerin Türkiye'yi ve Kaçkarları tercih etmelerinde etkili olmaktadır. Aynı ülke turistleri, heliskinin yapıldığı bir diğer ülke olan Kanada'yı tercih etmiş olduklarında, ulaşım için çok daha uzun bir süre harcamaktadır. Buna karşın Kaçkarlara Avrupa'dan aynı günde ulaşmak mümkün olmaktadır. Diğer taraftan, Kanada ve diğer heliski yapılan alanların tercih edilmesi durumunda, rezervasyon isteklerinin çoğu zaman aynı yıl için değil de, daha sonraki yıllar için değerlendirilmeye alınmış olması da, bekleme süresinin olmadığı Kaçkarları ön plana çıkaran diğer bir nedendir. Çünkü Kaçkarlarda şimdilik, aynı yıl heliski yapma imkânı mevcuttur.

Bütün bu önemli özelliklerin yanı sıra, gerek Kaçkarların gerekse de heliski organizasyonlarının tanıtımlarının, bu spora ilginin yoğun olduğu ülkelerde gerçekleştirilmesinin de katkısı büyüktür. Bu konuda, Kaçkar Dağları ile ilgili çekilen ve bu ülkelerin çeşitli televizyon kanallarında yayımlanan belgeseller, önemli bir yere sahiptir. Bu belgesellerden; ünlü kayakçı *Dominique Perret*'in yönetmenliğini yaptığı, *Kaçkar Şekeri* adlı belgesel filmin büyük katkısı olduğu, hem heliski tutkunları, hem de turizm organizatörlerince ifade edilmektedir. Avrupa'da birçok ülkede yayımlanan bu belgesel, aynı zamanda bu amaçla Kaçkar Dağları'nı dünyaya tanıtan ilk filmidir. Bu film ve çeşitli tanıtımlardan sonra gö-

Fotoğraf 5. Kaçkarlara düşen kar örtüsünün yüksekliği evlerin çatılarından anlaşılmalıdır. Bu kar örtüsü, kristalize özelliği ile heliski için oldukça uygundur.

rünen odur ki, Kaçkar Dağları doğa sevenlerin vazgeçilmezi olmuştur. Bu özellikleriyle Kaçkarlar, yabancı turistler tarafından *Keşfedilmemiş Cennet* olarak tanımlanmaktadır. Hiç şüphesiz bu tür organizasyonlar, hem Türkiye'nin ve hem de Doğu Karadeniz'in Avrupa'ya tanıtımında büyük katkı sağlamaktadır. Kış sporları ile tanıtımlar sayesinde Doğu Karadeniz'in çehresi değişmeye başlamış ve böylece turizmin yılın tamamına yayılması konusunda büyük aşama kaydedilmiştir.

Kaçkar Dağları ve çevresi sahip olduğu özellikleriyle, Türkiye'ye gelen profesyonel kayakçılar ve uzmanlar tarafından, heliski sporu için dünyanın en uygun parkurlarına sahip yer olarak tanımlanmaktadır (Fotoğraf 6). Bu nedenle de Türkiye'nin, özellikle de Kaçkar Dağları'nın gelecekte heliski sporunda önemli bir yere sahip olacağı beklenmektedir. Ayrıca, her türlü güvenlik tedbirleri alınarak ciddi organizasyonların yapılması da ülkemizin kısa bir zaman diliminde tanınmasına zemin hazırlamaktadır. Aynı zamanda bu durum, heliskiye olan ilginin de her geçen yıl artarak devam etmesini sağlayacaktır.

III. Heleskinin Çevresel Etkileri

Kaçkar Dağları'nda yapılan heliski sporunun yaban hayatına zarar verdiği iddiaları söz konusudur. Ancak yaban hayatının bundan tam olarak nasıl etkilendiği konusunda yeterli bilimsel çalışmalar henüz yapılmamıştır. Bu konuda ileri sürülen olumlu ya da olumsuz düşünceler, sadece gözlemlere dayanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, heliski organizasyonunu yapan firmalardan biri tarafından Kanada'dan uzman kişilerle görüşülerek, heliskinin bölgeye ve yaban hayatına etkilerinin tespit edilmesi için çalışmalar başlatılmıştır.

Ayrıca İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile Çevre ve Orman Müdürlüğü ekipleri de, helikopterle yörede incelemeler yapmaktadır. Bu incelemeler, kayakçıları taşıyan helikopterlerin milli park alanı üzerinde uçup uçmadığı ve yaban hayvanlarının uçuşlardan etkilenip etkilenmediğini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bugüne kadar yapılan araştırmalar neticesinde, helikopterlerin belirlenen uçuş rotalarına uygun hareket ettikleri gözlemlenmiştir. Havadan dürbünle yapılan gözlemlerde bölgede çok sayıda yaban hayvanının yaşadığını tespit edilmiş olması, heliski açısından kontrollü bir faaliyetin gerçekleştirildiği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Böylece yaban hayatına büyük özen

Fotoğraf. 6. Kaçkarlardaki heliski sporu etkinliklerinden görüntüler.

gösterilerek, korumaya yönelik gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Helikopter uçuşları ve kayak faaliyeti sırasında yaban hayatının etkilenmemesi için gerekli önlemler alınmakta ve sporcuların çevre konusunda son derece duyarlı olmaları istenmektedir. 10 kişilik gruplar halinde yüksek kesimlerde kayan sporcuların, kesinlikle daha önceden belirlenmiş rotanın dışına çıkmalarına izin verilmemektedir. Bu alanların da orman sınırının üzerinde, yaban hayatının ve endemik bitkinin olmadığı ya da çok az olduğu yerler olması, fauna ve floranın etkilenmemesi açısından önemlidir.

Bununla birlikte heliski sırasında helikopter sesinden kaynaklanan bir risk faktörü de vardır. Çünkü helikopter sesine yaban hayatının tepki vermesi olağan bir durumdur. Ancak bu tepkinin ne boyutta olacağı ve yaşam alanlarına olumsuz etkisinin olup olmayacağı, gerçekleştirilecek araştırmalar sonucu ortaya çıkacaktır. Bu konunun bilimsel olarak uzun bir süre takip edilmesi gerekmektedir. Yine de bu ihtimale karşı riski azaltmak için yoğun yaban hayatı popülasyonu olan bölgelerin, uçuş ve kayak alanından çıkarılması şu an için en geçerli tedbir olarak görülmektedir.

Yukarıda belirtilen olumsuzlukların aksine, heliskinin özellikle yasak avcılığın azalmasına olan katkısı ile yaban hayatı üzerine olumlu etkileri de söz konusu olabilmektedir. Bu etki, heliski turları sayesinde yasak avlanmanın azalması şeklinde olmuştur. Heliski yapılan helikopterlerle aynı zamanda yasak avlanmaya karşı gözetlemenin de yapılıyor olması, bu anlamda oldukça önemli katkı sağlamıştır. Heliskiden önce yoğun bir şekilde kaçak avcılığın yapıldığı yörede, yaban hayatı ciddi tehlike altındaydı. Ancak heliski sporu sayesinde yapılan helikopter uçuşlarından tedirgin olan avcılar, yakalanma korkusuyla artık yasak avlanma yapamamaktadır. Böylece, yörede düzenli olarak heliski organizasyonu yapılan 5 yılda, kaçak avcılığa karşı daha etkin bir mücadele gerçekleştirilmiştir. Bütün bunların sonucunda da Kaçkarlardaki hayvan popülasyonunun arttığı belirtilmektedir. Bunun da en iyi göstergelerinden biri, yaban keçilerinin günümüzde artık Ayder Yaylası'na kadar inmeleridir. Oysa kaçak avcılığın yoğun olarak yapıldığı yıllarda bu hayvanları değil yerleşme alanlarında, yakınında bile görmek hiç de mümkün değildi.

Öte yandan, Artvin Çevre ve Orman Müdürlüğü ekiplerinin talepleri üzerine, Yusufeli ilçesine bağlı Yaylalar köyüne bırakılan yemlerin, zaman zaman helikopterle heliski sporcuları tarafından köyden alınarak, yaban hayvanlarının ulaşabileceği yüksek noktalara bırakılması da bu hayvanlarının kış aylarında kolayca yiyecek bulmalarına yardımcı olmaktadır.

Diğer taraftan, heliski yapan sporcular, orman seviyesinin üzerinde kaydıkları için, ormana zarar verilmesi mümkün değildir. Ayrıca, kayak alanlarında atık madde veya çöp bırakılmamasına özen gösterilmekte olması da çevreye duyarlı bir faaliyet gerçekleştirildiğini göstermektedir.

IV. Heliski İçin Yapılan Çalışmalar ve Alınan Önlemler

Kaçkarlarda kayak yapılan bölgenin bir kısmı, oldukça sarp ve çığ tehlikesi altında bulunmaktadır. Bu nedenle de heliski, hem tekniği ile hem de alınması gereken güvenlik önlemleri dolayısıyla çok kapsamlı ve karmaşık bir organizasyon olarak dikkat çekmektedir.

Heliski, pek fazla bilinmeyen zor bir spor dalıdır. Ama her türlü güvenlik tedbirleri alınarak ciddi bir organizasyonla yapılmaktadır. Türkiye'de kısa bir zamanda çok popüler olacağı düşünülen heliski sporu için, güvenlik ön planda tutulmaktadır. Bunun için de bölgede kayak yapılan alanlar, titizlikle incelenmektedir. Ayrıca, Kaçkarlarda sporcular, tecrübeli dağ rehberleriyle (20-30 yıldan bu yana kayak yapan ve heliski konusunda uzman rehberler) birlikte kayak yapmaktadır. Bunlara ilave olarak güvenlik alanında ileri teknoloji kullanılmaktadır. Nitekim her sporcunun sırtında çığ tehlikesine karşı hava yastığı bulunan sırt çantaları bulunmakta ve sporcuların üzerlerine yerleştirilen vericiler ile

kaybolmaları veya iletişimin kesilmesi halinde yerlerinin kolaylıkla tespit edilmesi mümkün olmaktadır. Böylece, kayakçılar, rehberler ve çalışanlar arasında ciddi bir iletişim ağı kurulmaktadır.

Diğer taraftan, bazen kayakçılar çok istese bile, hava şartları uygun olmadığı zamanlarda, uçuşa kesinlikle izin verilmemekte ve ayrıca, her kayakçı uçuştan önce, heliski yaparken nasıl davranması gerektiğine dair en ince ayrıntıya kadar bilgilendirilmektedir. Her gün düzenli olarak hem kayak hem de çığ tehlikesine karşı, kar örtüsünün durumu da incelenmektedir. Herhangi olumsuz bir durumda, olaya en kısa sürede ve en iyi organizasyonla müdahale edilebilmektedir. Çünkü dağlarda her zaman risk unsuru vardır ve her an çığ meydana gelmesi olağandır.

Ayrıca olası kaza durumlarında ne yapılacağı konusunda hazırlanmış yönergeler ve ilkyardım konusunda uzman rehberler ile hizmet verilmektedir. Önemli bir başka husus ise, helikopterle ulaşımın sağlanmasına bağlı olarak, bölgeye en yakın sağlık kuruluşunun 15 dakika mesafede bulunmasıdır. Ayrıca Ayder ve İkizdere'de hazır olarak bekletilen, paletli ambulanslar da acil durumlarda sağlık hizmeti vermektedir.

Helikopter sesinin neden olabileceği çığ olayına karşı da, dağ ve yaylalarda, aylar öncesinden çeşitli incelemeler ve araştırmalar yapılmakta ve çığın meydana gelebileceği veya yaşandığı mevkiiler belirlenerek, kayıt altına alınmaktadır. Böylece, sporcuların çığ tehlikesi ile karşı karşıya kalmasının önüne geçilmektedir.

Kaçkarlarda, özel izinle yapılabilen heliski sporu için, Rize Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve Aralık 2008'den itibaren devreye giren *Kaçkar Dağları Uzun Devreli Gelişim Planı* sayesinde yasal izin verilmiş olup, artık "*helikopter uçabilir ama inemez engeli*" ortadan kalkmıştır. Daha önce bu etkinlik özel izinlerle sürdürülmekteydi. Çünkü Kaçkar Dağları Milli Park sahasında her türlü faaliyet, 2873 sayılı *Milli Park Yasası*'na göre yasaktı. Helikopter uçuşlarına izin veriliyordu, ancak inişe müsaade edilmiyordu. Böylece bu plan ile milli park sahasında da heliskinin yapılabileceğine izin verilmesiyle artık helikopterlerin inişi de sorun olmaktan çıkmıştır (Fotoğraf 7).

V. Heliskinin Bölge Turizmi Açısından Önemi

Her şeyden önce heliskinin bölgede gerçekleştirilmiş olması, çoğunlukla yaz aylarında yoğunluk gösteren turizm faaliyetlerinin, kış mevsimini de kapsamına zemin hazırlamıştır. Başka bir ifade ile heliski, turizmin yılın tamamına yayılmasına önemli katkı yapmaktadır. Heliski ile hız kazanan kış turizmi, her yıl biraz daha iyi seviyelere taşınmaktadır. Bu bağlamda, heliski faaliyetleri ile ismini duyuran bu alanlar, ön ve projelendirme çalışmaları süren Ovit, Aşağı ve Yukarı Kavran/Kavron, Anzer ve Uzungöl-Multat yaylaları, gelecek yıllarda kayak tesisleri ile Türkiye'de ve hatta dünyada iddialı kış turizm merkezleri arasındaki yerlerini mutlaka alacaklardır. Şüphesiz kış turizm ve kayak merkezlerinin faaliyete geçmesiyle, yaz aylarında olduğu gibi kış aylarında da, Doğu Karadeniz ve dolayısıyla da Kaçkar Dağları, turistler için önemli uğrak yerlerden biri haline alacaktır. Bunun sonucunda Doğu Karadeniz'de, 12 ay aralıksız turizm gerçekleşmiş olacaktır. Böylece başta Kaçkarlar olmak üzere İkizdere ve Uzungöl'de, ocak ayında başlayıp mart ayı sonlarına hatta nisan ayı başlarına kadar devam eden heliski organizasyonları, kış turizmine ivme kazandırmıştır.

Fotoğraf 7. Kaçkar Dağları Uzun Devreli Gelişim Planı'nın sağladığı izinle, heliski helikopterleri zirvelere iniş gerçekleştirebilmektedir.

Heliski, 2003 yılından itibaren Kaçkar Dağları'nda düzenlenmektedir. İlk düzenlendiği yıl, bir helikopter ile 15 sporcu tarafından gerçekleştirilmiştir. 2004 yılındaki denemelerden sonra, 2005 yılında ilk planlı heliski organizasyonu gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl bu organizasyona ocak-nisan devresinde 70 heliski tutkunu iştirak etmiştir. Takip eden yıllarda da düzenlenen organizasyonlara katılım, her geçen yıl artarak devam etmiştir. Örneğin; Kaçkarlardaki heliski organizasyonu ile 2008 yılında 300'den fazla kişiye, 2 helikopterle heliski yaptırılmıştır. Aynı yıl bu amaç doğrultusunda Ayder'de, 2000 geceleme yapılmıştır. Heliski turlarına her geçen yıl talebin artmış olması nedeniyle, 2009 yılında heliski yapılan yerler arasına, İkizdere ve Uzungöl de dâhil edilmiştir. Haftalık organizasyonlarla gerçekleştirilen heliski aktiviteleri sonucu, 2009 yılında Ayder'de konaklayıp Kaçkarlarda heliski yapanların sayısı 400, İkizdere'de ise 150 kişiyi bulmuştur. Böylece ilk gerçekleştirdiği yıldan günümüze kadar 50'si yerli olmak üzere yaklaşık 1300 kişiye heliski yaptırılmıştır. Ayrıca bu aktivite sayesinde düzenleyici firmalar tarafından 25 kişiye de istihdam sağlanmıştır. Bir başka ekonomik girdiyi de, genelde kış mevsiminde kapalı olan Ayder Yaylası'ndaki konaklama tesislerinin bir kısmının, hizmete açık olması oluşturmaktadır. Haftalık organizasyonların, ulaşım ücretleri hariç, 6000 ila 10000 Euro arasında olduğu göz önüne alındığında, heliskinin bölge turizmine maddi katkısı kolayca anlaşılabilir.

Fotoğraf 8. Kaçkar Dağları ve çevresinde kış sporlarından kar motoru, lastik botla kayma ve snowcat ski gibi faaliyetler de yapılabilmektedir.

Diğer taraftan, dünyanın birçok ülkesinden profesyonel kayak tutkunlarının bölgeye olan ilgisinin artarak devam etmesi, organizasyonu gerçekleştiren firma sayısının artmasına vesile olmuştur. Aynı zamanda bu durum, firmaları yeni arayışlara da itmektedir. Bu bağlamda da dört yıldır sadece tek firma tarafından Ayder Yaylası merkez alınarak, Kaçkar Dağları'nda gerçekleştirilen organizasyonun, iki farklı firma tarafından başka yerlerde de (İkizdere ve Uzungöl) düzenlenmesi söz konusu olmuştur.

Elbette ki, bunun bölge turizmine katkısı, sadece maddi anlamda değildir. Hiç şüphesiz, en önemlilerinden bir diğeri de, hem ülke hem de bölge tanıtımına olan büyük katkısıdır. Bu bağlamda da, bölgenin kış sporları açısından potansiyelini gören yabancı firmaların, çeşitli yatırımlar yapma konusunda girişimleri bulunmaktadır. Dağ kayağının yanı sıra, kar motoru ve snowcat ski (kayakçıların özel kar aracı ile karayolu ile zirvelere taşınmasıyla yapılan kayak) gibi faaliyetler bu konudaki birkaç örneği oluşturmaktadır (Fotoğraf 8). Böylece, heliskinin başlamasının ardından, bölgede kış sporlarına yönelik ilgi ve yatırım girişimleri de artmaya başlamıştır. Nitekim Ovit Dağı'nın kış turizm merkezi ilan edilmiş olması bunun en somut göstergesidir.

VI. Sonuç ve Öneriler

Kaçkarlar ve çevresi, yılın her döneminde etkinlik yapılabilmesi ve turizmden daha fazla pay alınabilmesi için elverişli ortamlara sahiptir. Başka bir anlatımla, bütün yıl turizm yapılacak potansiyel mevcuttur. Gerçekten de bölge, doğa ve termal turizm de olduğu gibi, alternatif turizmin en güzel örneklerini bünyesinde barındırmaktadır. Günümüzde daha çok yaz mevsimine yönelik olan turizm çeşitliliğini, yılın 12 ayına yayma adına heliski önemli bir aktiviteyi oluşturmaktadır.

Heliskinin Türkiye'deki merkezi haline gelen Kaçkar Dağları ve Ayder Yaylası, heliski tutkunlarının son yıllarda tercih ettikleri yerler arasında önemli bir yere sahiptir. Türkiye'nin tanıtımına da büyük katkısı olan bu sportif aktivite ile başta Ayder olmak üzere, Kaçkar Dağları'nda kış turizmi canlılığı yaşanmaktadır. Şüphesiz bu durum, önümüzdeki yıllarda çok daha artarak, heliski organizasyonları için Kaçkarları varış noktası haline dönüştürecektir. Bu durumun sürdürülebilmesi için de, mutlaka bazı önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda da;

- Yaz ve kış turizmi kapsamında bölgeye gelen insanlara, en iyi hizmeti vermek için, gerekli alt yapı oluşturulmalıdır.
- Heliski için yeni alanlar hizmete sunulmadan, bölgede bu aktiviteyi yapanların sayısının potansiyelin üstünde artırılması, kesinlikle doğru değildir. Çünkü şu andaki katılımlardan fazlası, doğanın korunması ve bölge için çok fazla uygun gözükmemektedir. Diğer taraftan, bu faaliyete ve heliski organizasyonlarına katılacakların sayısının artırılması da bölge turizmi açısından gerekli görülmektedir. Bu bağlamda heliskiyi, önümüzdeki yıllarda Doğu Karadeniz Dağları'nın diğer alanlarına da yaymak ve böylece katılımcı sayısının bu şekilde artırılmasını sağlamak, hem doğal denge hem de bölge turizmi açısından son derece önemlidir.
- Heliski sırasında zaman zaman meydana gelebilecek yaralanma veya ölümle sonuçlanabilecek kazaların olumsuz etkilerinin yaşanmaması hususunda da gerek-

li tedbirler alınmalı ve bunların kamuoyu ile paylaşılmasına önem verilmelidir. Böylece, rezervasyonların iptal edilmemesi ve dolayısıyla da heliski aktivitesinin kesintiye uğramaması büyük ölçüde sağlanmış olacaktır.

- Düşünce, Kaçkarlar ve çevresini, sürdürülebilir turizm ve dolayısıyla da bir tatil yöreni haline getirmek olmalıdır. Bunun için de, yatırımcıları bölgeye çekmek gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda da gerekli çalışmalar yapılarak, teşvikler verilmelidir.
- Bütün bunlar yapılırken de Ayder Yaylası, Fırtına Deresi ve Kaçkar Dağları'nda ve hatta bölgenin diğer yörelerinde en büyük adrenalin sermaye değil, doğa olduğu göz ardı edilmemelidir. Eğer doğa tahrip edilirse bu alanlar, başta yabancılar olmak üzere kimsenin dikkatini çekmez. Bunun için, doğa ile uyum içerisinde, ekolojik dengeyi bozmadan yatırım yapmanın önemi, çok iyi anlaşılmalıdır.

Katkı ve Teşekkür

Gerek arazi çalışmaları esnasında, gerekse de fotoğrafların teminindeki yardımlarından dolayı Rize ili Kültür ve Turizm Müdür Yardımcısı Sn: **Enver Toprak** ile *Turkey Helisky* firması yetkililerine şükranlarımızı sunuyoruz.

Kaynakça

Doğu, A.F., Somuncu, M., Çiçek, İ., Tunçel, H., Gürgen, G. (1993). "Kaçkar Dağı'nda Buzul Şekilleri, Yaylalar ve Turizm". *AÜ Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 2, Ankara.

Erinç, S. (1945). *Doğu Karadeniz Dağları'nda Glasyal Morfoloji Araştırmaları*. İstanbul: İÜ Edebiyat Fak. Yay. Coğrafya Enst. Doktora Tezleri Serisi, No: 1.

Yeğen, Y. (2007). *Çevre ve Ekoturizm, Ekodiyalog Projesi*, Ankara: Mattek Matbaacılık Basım Tanıtım San. Ltd. Şti.

Zaman, M. (2007). *Doğu Karadeniz Kıyı Dağları'nda Yaylalar ve Yaylacılık*, Erzurum: Atatürk Üniv. Yay. No: 960, Fen Edebiyat Fak. Yay No: 105, Araştırma Serisi No: 75.

..... (2008). "Fırtına Deresi Havzası ve Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın Ekoturizm Potansiyeli, Çeşitlendirilmesi ve Gelişme Olanakları", *AÜ Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (41), Erzurum.

..... (2008). Fırtına Deresi Havzası ve Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın Alternatif Turizm Açısından Önemi, *AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (4), Erzurum.